

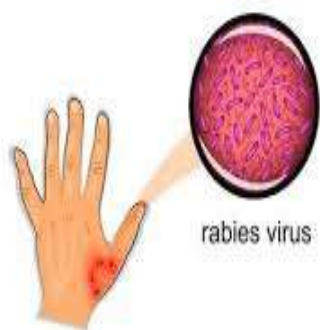
QUTURISH KASALLIGI

Xojiyeva Xayitxon Tolipovna

*Xo'jaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Yuqumli kasalliklar va infeksiyon nazorat fani o'qituvchisi*

Quturish kasalligi (Rabies) — markaziy asab tizimini zararlovchi o'ta xavfli virusli infeksiya bo'lib, klinik belgilar paydo bo'lgandan keyin deyarli 100% hollarda o'lim bilan tugaydi.

1. Kasallik qo'zg'atuvchisi

Quturish kasalligini **Rabies virusi** qo'zg'atadi. U:

- **Rhabdoviridae** oilasiga kiradi
- nerv hujayralariga yuqori darajada moyil (neyrotrop virus)
- tashqi muhitda chidamsiz (quyosh, issiqlik, dezinfeksiya vositalariga tez nobud bo'ladi)

2. Infeksiya manbai va yuqish yo'llari

Asosiy manbalar:

- uy hayvonlari: it, mushuk
- yovvoyi hayvonlar: tulki, bo'ri, ko'rshapalak

Yuqish yo‘llari:

- tishlash (eng ko‘p uchraydi)
- tirnash
- so‘lakning ochiq yara yoki shilliq qavatga tushishi

Virus organizmga kirgach, avval mushaklarda ko‘payadi, so‘ng nerv tolalari orqali miyaga yetadi.

3. Inkubatsiya davri

- odatda: **1–3 oy**
- qisqa bo‘lishi mumkin: 7–10 kun
- ba‘zan: 1 yilgacha cho‘zilishi mumkin

Inkubatsiya davomiyligi quyidagilarga bog‘liq:

- tishlangan joy (boshga yaqin bo‘lsa tezroq)
- yara chuqurligi
- virus miqdori

4. Klinik belgilari (bosqichlari bilan)

1-bosqich: Prodromal davr (1–3 kun)

- isitma
- bosh og‘rig‘i
- holsizlik
- yara atrofida achishish yoki qichishish (juda muhim belgi)

2-bosqich: Qo‘zg‘alish (eksitatsiya)

- gidrofobiya (suvdan qo‘rqish)
- aerofobiya (shamoldan qo‘rqish)
- yutishda qiyinchilik
- agressivlik, qo‘rquv
- talvasalar

3-bosqich: Falaj (paralitik)

- mushaklar falaji
- hushdan ketish
- yurak va nafas markazining ishdan chiqishi

5. Patogenez (organizmdagi jarayon)

1. Virus yara orqali kiradi
2. Mushak to‘qimasida ko‘payadi
3. Periferik nervlar orqali yuqoriga ko‘tariladi
4. Miyaga yetib borib:
 - ensefalit (miya yallig‘lanishi) chaqiradi
5. So‘lak bezlariga o‘tadi → boshqalarga yuqadi

6. Diagnostika

Kasallik aniqlanadi:

- klinik belgilar asosida
- laborator tekshiruvlar (PCR, immunoflyuorestsia)
- hayvonlarda — miya to‘qimasi tekshiruvi

7. Davolash va shoshilinch yordam

Eng muhim qoida:

Belgilar chiqqandan keyin samarali davolash deyarli yo‘q.

Shuning uchun profilaktika asosiy hisoblanadi.

Tishlanganda birinchi yordam:

1. Yaroni **15 daqiqa davomida sovun bilan yuvish**
2. Antiseptik bilan ishlov berish
3. Darhol shifokorga murojaat qilish

Post-ekspozitsion profilaktika:

- quturishga qarshi vaksina
- zarur bo‘lsa immunoglobulin

Odatda vaksina quyidagi kunlarda qilinadi:

- 0-kun
- 3-kun
- 7-kun
- 14-kun
- 28-kun

8. Oldini olish

- uy hayvonlarini emlash
- qarovsiz hayvonlardan uzoq yurish
- bolalarni ogohlantirish
- veterinariya nazorati
-

9. Epidemiologiya

- Asosan rivojlanayotgan davlatlarda uchraydi
- Har yili minglab odamlar vafot etadi
- Eng ko‘p holatlar itlar orqali yuqadi

Muhim xulosa

Quturish — 100% oldini olish mumkin, ammo kech aniqlansa 100% o‘limga olib keladigan kasallik.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. E.I.Musaboev, A.Q.Bayjanov “Yuqumli kasalliklar, epidemiologiya va parazitologiya”. Toshkent, “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2006 yil
2. A.G.Rahmanova, V.K. Prigojina.«Инфекционные болезни». Санкт-Петербург, izdatelstvo Piter, 2001 yil
3. Yuqumli kasalliklar // Ahmedova M.D. va boshq. Toshkent-2012.
4. O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash vazirligi **COVID-19 bilan kasallangan bemorlarni davolash bo‘yicha vaqtinchalik ko‘rsatmalar (oltinchi versiya)** Toshkent -2020
5. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI saqlash VAZIRLIGI MILLIY PALATASI **COVID-19ni engil shaklda kechirayotgan bemorlarni uy sharoitida parvarishlash bo‘yicha vaqtinchalik klinik qo‘llanma** Toshkent-2020
6. Klinicheskoe vedenie tyajeloy ostroy respiratornoy infekstii pri podozrenii na novuyu koronavirusnyuyu (2019-nCoV) infekstiyu. Vremennyye rekomendastii. 27maya 2020 g. Jeneva: Vsemirnaya organizastiya zdravoohraneniya; 2020 g.

7. Alimova V.S., Burixodjaeva X.S. «Gemorragik isitmalar». Tibbiyot kollejlari, o'рта tibbiyot va farmastevtik xodimlarining malaka oshirish kursantlari uchun o'quv qo'llanma. Toshkent, 2010 yil
8. Musaboev E.I., Bayjanov A.K. «OIV infektsiyasi va uning kasb orqali yuqish profilaktikasi». Toshkent, 2008y
9. Q.S. Inomov “ Hamshiralik ishi asoslari” Toshkent Ibn Sino 2003 yi
10. Q.S Inomov “ Hamshiralik ishi asoslari” Toshkent O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, Davlat ilmiy nashriyoti 2007 y
11. M.A Fozilbekova, N.A Nurmatova Toshkent “O'qituvchi” 2002 “Bemorlarni uyda va shifoxonada parvarish qilish” Toshkent Ibn Sino 2003 yil Ibn Sino 2003 yil